

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת תולדות

השקעה בטוחה ומשתלמת – עבודות נצחית

על אף העשירות המופלגת של יצחק אבינו, אנו רואים בפרשה שהוא מחפש משהו עמוק יותר. מה יכול להיות טוב יותר משפע אלקי בלתי מוגבל? מוזמנים לעקוב איתנו אחרי דרכיו המפתיעות של יצחק אבינו

בפרשתנו פרשת תולדות, התורה מספרת לנו על משאו של יצחק אבינו בארץ גרר. בתחילת הפרשה התורה מספרת שהיה רעב בארץ כנען, יצחק הלך לחפש מקור פרנסה וכך הוא מגיע לארץ גרר. בארץ גרר ה' אומר ליצחק שלא לרדת לארץ מצרים והוא מבטיח לו ש'אהיה עמך ואברכך'. לאחר מכן התורה מספרת לנו כיצד ברכת ה' מתקיימת ויצחק מצליח מאוד:

"ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה'. ויגדל האיש וילך הלוח וגדל עד כי גדל מאד".

לגדול מבפנים

כאשר התורה מתארת את הגדילה של יצחק, היא מתארת זאת בשני פסוקים. בפסוק הראשון היא מתארת את ההצלחה הגשמית, כיצד יצחק זורע ומתעשר על ידי ברכת ה'. בפסוק השני התורה מתארת את גדולתו של יצחק, 'ויגדל האיש וילך הלוח וגדל עד כי גדל מאוד' – יחק בעצמו גדל. מעבר לגדלות הממונית שיש ליצחק בעקבות ברכת ה', יש לו גם גדלות נפשית. ישנם מקרים בהם אדם מתעשר או עולה לגדולה, אך אינו תואם את תפקידו. אדם זה עלה לגדולה ויש לו הרבה כח ביד, אך אינו יודע כיצד להשתמש בהם בצורה נכונה. לדוגמה, אם התמנה לשר בממשלה אדם שאינו מותאם לתפקידו, יש לו הרבה כח לחרוץ גורלות, אך אין לו מספיק הבנה במציאות או מודעות להשלכה של מעשיו. התורה מספרת לנו שכאשר יצחק גדל, הוא גדל גם ברמה הנפשית וממילא ביכולת להגיב נכון לשפע שה' נתן לו.

הגדילה של יצחק אבינו הופכת אותו מאדם שיחסית תלוי בסביבתו, לאדם שתלוי בה' בלבד וממילא עצמאי ביחס למציאות ולסובבים אותו. עצמאות זו מאיימת על הפלישתים תושבי גרר, ולכן הם מקנאים בו ומגרשים אותו.

הגדלות הנפשית של יצחק ותחושתו שהוא בידיים של הקב"ה, בונות אצלו את יחס מוותר וסלחני כלפי רעי גרר בהמשך הפרשה. כאשר רעי גרר רבים עם יצחק על הבארות הוא לא טורח לריב איתם, הוא הולך משם וחופר באר נוספת. יצחק מרגיש שה' משפיע שפע גדול כל כך שאין למה לריב, העושר שה' נותן לו הוא בלתי נלאה. אכן כאשר יצחק חופר את הבאר בפעם השלישית הוא אומר 'כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ', ה' פתח לנו את השפע וכעת פה אנו יכולים להתמקם.

אל תירא כי אתך אני

מיד לאחר שיצחק אבינו אומר 'כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ', בפסוק הבא התורה מספרת לנו שיצחק עוקר באופן פתאומי ועובר לבאר שבע – 'ויעל משם באר שבע'. לכאורה ברחובות מצבו של יצחק היה מושלם, מדוע הוא עובר לבאר שבע?

כמו כן עלינו לברר שאלה נוספת העולה מהעיון בפסוקים. כאשר יש רעב בארץ ויצחק שוקל לרדת למצרים, ה' מתגלה אליו ומצווה עליו להישאר בארץ כנען ואגב הציווי ה' מברך את יצחק:

"וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך. גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצת האל והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך. והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצת האל והתברכו בזרעך כל גויי הארץ. עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמתי מצותי חקותי ותורתי."

בציווי זה ה' מבטיח ליצחק שהוא יהיה איתו ויברך אותו, ובעיקר מבטיח לו שיקיים את השבועה לאברהם אביו.

לעומת זאת כאשר יצחק מגיע לבאר שבע ה' מתגלה אליו שוב ומברך אותו אך הפעם בצורה מעט שונה:

"וירא אליו ה' בלילה ההוא ויאמר אנכי אלקי אברהם אביך אל תירא כי אתך אנכי וברכתך והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי. ויבן שם מזבח ויקרא בשם יהוה ויט שם אהלו ויכרו שם עבדי יצחק באר."

בזמן הברכה הראשונה, יצחק אבינו היה במצב מצוקה, יש רעב וה' מבקש ממנו להישאר בארץ, למרות המצב המורכב. תוך כדי ציווי זה ה' מבטיח לו שיהיה איתו ויברך אותו ושהוא יקיים את השבועה שנשבע לאברהם אביו. לעומת זאת כאשר יצחק נמצא במצב הכי טוב, ה' מתגלה אליו ואומר לו '**אל תירא** כי איתך אני בעבור אברהם עבדי'. לכאורה דווקא במצב הקשה היה ראוי שה' יגיד ליצחק את הביטוי 'אל תירא', מדוע ה' אומר לו זאת רק שמצבו

מאוד טוב? יש להעיר שגם הביטוי 'אברהם עבדי' הוא ביטוי מאד מיוחד, שאינו מובא במקומות נוספים.

מיד לאחר התגלות זו אנו רואים שיצחק בונה מזבח וקובע את משכנו בבאר שבע. נראה שהתגלות זו בה' ה' אומר ליצחק 'אל תירא כי איתך אני', נותנת ליצחק את מה שהוא מבקש.

גשמיות זה לא העניין

כאשר יצחק מגיע אל המנוחה ואל הנחלה ברחובות, בסתר ליבו הוא מתחיל לדאוג. אמנם מצד המצב הגשמי של יצחק הכל טוב ועוד יותר טוב, אך יצחק מחפש משהו אחר – הוא מחפש שה' יתגלה. אמנם את כל השפע יצחק מקבל מהקב"ה בתודעה שהוא אך ורק כלי לשפע של ה', אך לא את השפע יצחק מחפש, אלא את הנוכחות האלוקית. יצחק עובר לבאר שבע, הוא חוזר למקום בו היה גר אביו, כי הוא רוצה להמשיך את דרכו כמי שמגלה את ה' בעולם.

כאשר יצחק מגיע לבאר שבע, ה' אומר על תירא כי אתך אני. ה' איתך ומתגלה דרכך, לכן אין לך ממה לירא. השפע באמת אינו התכלית, מעבר לברכה הגדולה אני נמצא איתך.

כאשר ה' מתגלה ליצחק הוא אומר לו בעבור אברהם עבדי, ה' נותן ליצחק מענה לכמיהה הכי פנימית שלו. יצחק מחפש להיות קשור לאברהם אביו דווקא במקום בו הוא עבד של ה', ואת המענה לכמיהה הזו ה' נותן ליצחק במתנה. בתגובה לבשורה זו יצחק מאוד מתרגש, הוא בונה מזבח בבאר שבע ושם הוא קובע את משכנו.

התגלות רצון ה'

את הכמיהה הפנימית לעבדות לה' יתברך, יצחק אבינו נותן לנו, עם ישראל, במתנה. כל אחד מאיתנו רוצה שה' ימלא את משאלותיו, אך בתוכנו מסתתר רצון פניי ועמוק יותר, רתון שאנו נמלא את משאלותיו של הקב"ה. בתוך תוכנו אנו רוצים להיות עבדים של ה', יותר מאשר שה' יתן לנו שפע בלתי מוגבל.

כאשר האדם הוא כלי לשפע של ה' ובאמת ה' משפיע לו שפע רב, מתגלה הרצון של האדם אם הנכונות של ה' למלא את מבוקשו. לעומת זאת כאשר האדם הוא עבד של ה' מתגלה בתוכו הרצון של ה', אותו הוא זוכה לממש. בעוד שהרצון של האדם מגושם ומוגבל בכלי מציאות, רצונו של ה' הוא אלוקי ואין סופי. יצחק אבינו ובעקבותיו כל עם ישראל, חפצים לגלות את הרצון הפנימי של ה', יותר ממה שהם חפצים שה' ימלא את רצונותיהם שלהם.

כך ה' אומר ליצחק אבינו על כל השפע שיש לו, מבחינתי אתה עבד שלי כי אני יודע שבאמת זה מה שאתה מחפש.

משיח יעשה את כולם עבדים

בנבואה על מלך המשיח בספר ישעיהו נאמר 'הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד'. בפסוק זה ה' מתאר לנו את מה מעלותיו של מלך המשיח. ה' אומר שמלך המשיח יצליח בכל דרכיו על ידי זה שהוא יהיה עבדי, וכך הוא ירום וגבה ונישא מאוד.

כאשר כולם מרגישים שמלך המשיח גבה מאוד דווקא על ידי עבודתו לה', הם רוצים ללכת בדרכיו ולהיות גם הם עבדים של ה'. כך מתגלה לנו פירוש חדש לפסוק זה: 'הנה ישכיל' מלך המשיח ישכיל-ילמד את כולם להיות 'עבדי' – אין דבר טוב יותר מלהיות עבדים של ה'. דבר זה הוא ילמד על ידי 'ירום וגבה ונישא מאוד', גדולתו של מלך משיח גורמת לכולם ללמוד להיות עבדים של ה'.

הגילוי הזה של מלך המשיח והיכולת שלו ללמד את העולם להיות עבדים של ה', ירימו את קרנו בעיני העולם כולו.

שבת שלום!

בית המדרש 'עוד יוסף חי'

